

Regional förvaltningsplan

för vildsvin i Uppsala län

Innehållsförteckning

Introduktion	1
Sammanfattning	1
Mål för skademinskning	1
Mål för avskjutning	1
Mål för regional eller lokal vildsvinsförvaltning	1
Åtgärds mål	2
Varför en regional förvaltningsplan för vildsvin?	2
Regeringsuppdrag till länsstyrelserna	2
Förvaltningen av vildsvin en del av livsmedelsstrategin	2
Den nationella förvaltningsplanen är styrande	2
Resultatmål	3
Åtgärds mål	3
Syftet med planen	3
Allmänna förutsättningar för vildsvinsförvaltning	3
Vem ansvarar för vad?	3
Lokalt styrd vildsvinsförvaltning	4
Lagstiftning	4
Jakt	5
Avskjutningen	5
Jaktmetoder, allmänt	5
Åtling och utfodring	5
Vildsvin som livsmedel	6
Nationella Livsmedelsstrategin och regionala handlingsplanen – Åt Uppsala Län	6
Provtagning av vildsvinskött	6
Direktförsäljning av vildsvin till konsumenter och detaljhandelsanläggningar	7
Arbetsätt	7
Kunskap om nuläget	8
Problem och behov	8
Provtagning och kostnader	8
Avsättning för kött	8
Destruktion av otjänligt kött	8
Efterfrågan	8
Viltolyckor	8
Alternativa jaktmetoder – fällor	8
Målsättning för vildsvinsförvaltningen	9

Regionala eller lokala mål (SMART).....	9
Mål för skademinskning	9
Mål för avskjutning.....	9
Andra mål för regional eller lokal vildsvinsförvaltning.....	9
Åtgärds mål	10
Åtgärder för att nå målen.....	10
Samverkan och samarbete	10
Stimulera avsättning av kött och öka efterågan på kött	10
Exempel på åtgärder för kommuner	10
Exempel på åtgärder för markägare och jakträttshavare	11
Skriftliga jakträttsavtal	11
Planerat jakttryck	11
Vildsvinshjälp.....	12
Jaktkampanjer	12
Sammanfattning av åtgärder.....	12
Exempel på åtgärder i trafiken	12
Viltstängsel	13
Planskilda viltövergångar	13
Varningsskyltar	13
Hastighetsbegränsningar.....	13
Rörelsedetektorer	13
Planera placering av åtlar och grödoval vid vägar.....	13
Övervakning.....	14
Inventering av vildsvin.....	14
Avskjutningsstatistik.....	14
Viltkameror.....	15
Systematisk observation	16
Vildsvinsbarometern	17
Inventering av skador i jordbruket orsakade av vildsvin.....	17
Inventering av trafikolyckor	17
Utvärdering och uppföljning av mål och åtgärder	19
Ny kunskap	19
Läs mer	20
Bilaga 1. Sammanfattning av länsstyrelsens rekommendationer för vildsvinsförvaltning	21
Bilaga 2. Tillåtna jaktmedel vid jakt efter vildsvin	22
Bilaga 3. Vägledning om jaktlagstiftning (från Nationella förvaltningsplanen)	23

INTRODUKTION

Viltförvaltningsdelegationen inom Länsstyrelsen ska enligt 3 § förordningen (2009:1474) om viltförvaltningsdelegationer besluta om övergripande riktlinjer för förvaltningen av bland annat vildsvinsstammen i länet.

Både markägare och jakträttshavare har ansvaret att främja en med hänsyn till allmänna och enskilda intressen lämplig utveckling av viltstammarna. Skador av viltet ska i första hand motverkas genom begränsning av viltstammarna och andra förebyggande åtgärder. En lokal samverkan i jakt- och viltvårdsfrågor spelar en viktig roll i viltförvaltningen.

Planen beslutades av viltförvaltningsdelegationen i Uppsala län den 7 december 2021.

SAMMANFATTNING

MÅL FÖR SKADEMINSKNING

- År 2025 är antalet trafikolyckor med vildsvin inblandade färre än 400 per år.
- År 2025 har kostnaderna för vildsvinens skador på jordbruksgrödor halverats jämfört med 2021.
- År 2025 har insatserna för att reducera skador på enskilda och offentliga anläggningar såsom trädgårdar, idrottsanläggningar och kyrkogårdar, ökat jämfört med 2021.

MÅL FÖR AVSKJUTNING

- År 2025 är antal skjutna vildsvin 14 000 varav:
 - Galtar 3850
 - Suggor 3850
 - Årsungar 6300

MÅL FÖR REGIONAL ELLER LOKAL VILDSVINSFÖRVALTNING

Förvaltningen ska årligen till och med 2025 drivas så att:

- Afrikansk svinpest inte förekommit i länet.
- Alla vildsvin som skjuts i länet har testats för trikiner.
- Alla vildsvin som skjuts i norduppland (Heby, Tierps och Älvkarleby kommuner) har testats för cesium.
- Avskjutningen av vildsvin, enligt viltdata.se, ligger på minst 14 000 vildsvin per år varav
 - 27,5 % är handjur (31)
 - 27,5 % är hondjur (19)
 - 45 % årsungar (50)
- Samtliga fällda vildsvin i länet har rapporterats till viltdata.se/jaktrapport.se.

- Det finns fler anläggningar i länet där jägare kan lämna fällda vildsvin jämfört med 2021.

ÅTGÄRDSMÅL

- År 2025 är uppländskt vildsvinskött i större utsträckning än 2021, en del av det kött som finns i handeln och som serveras i offentlig sektor.
- År 2025 är samverkan mellan förvaltande aktörer etablerad och är ett naturligt arbetssätt.

VARFÖR EN REGIONAL FÖRVALTNINGSPLAN FÖR VILDSVIN?

REGERINGSUPPDRAG TILL LÄNSSTYRELSENA

Länsstyrelserna fick i april 2020 regeringens uppdrag att utifrån Naturvårdsverkets nationella förvaltningsplan för vildsvin revidera de regionala förvaltningsplanerna för vildsvin. Länsstyrelsen i Kronobergs län samordnar redovisningen av förvaltningsplanerna till regeringen (Näringsdepartementet) senast den 31 januari 2022.¹

De regionala förvaltningsplanerna ska ha tydliga regionala målsättningar för vildsvinsförvaltningen. I arbetet med de regionala förvaltningsplanerna ska lokala och regionala aktörer bjudas in att delta.

Uppdraget gäller Länsstyrelsen i Blekinge län, Dalarnas län, Gotlands län, Gävleborgs län, Hallands län, Jönköpings län, Kalmar län, Kronobergs län, Skåne län, Stockholms län, Södermanlands län, Uppsala län, Värmlands län, Västmanlands län, Västra Götalands län, Örebro län och Östergötlands län.

FÖRVALTNINGEN AV VILDSVIN EN DEL AV LIVSMEDELSSTRATEGIN

Regeringens uppdrag till länsstyrelserna ligger inom ramen för livsmedelsstrategin i syfte att bidra till en ökad livsmedelsproduktion som är hållbar och konkurrenskraftig.

Konsumenter ska ha ett högt förtroende för livsmedlen och kunna göra medvetna och hållbara val. Dessa åtgärder är en del av det så kallade vildsvinspaketet i livsmedelsstrategins handlingsplan del 2 (N2019/03241/JL).

DEN NATIONELLA FÖRVALTNINGSPLANEN ÄR STYRANDE

Den nationella förvaltningsplanen för vildsvin som Naturvårdsverket tagit fram innehåller nationella mål för vildsvinsförvaltningen. Den nationella förvaltningsplanen för vildsvin är ett stöd för länsstyrelserna och dess viltförvaltningsdelegationer i arbetet med att ta fram regionala förvaltningsplaner.

¹ Regeringsbeslut 2020-04-09, N2020/01011/DL, Uppdrag att genomföra åtgärder i vildsvinspaketet inom ramen för livsmedelsstrategin.

De avgörande aktörerna i förvaltningen av vildsvinsstammen är i första hand markägare och jakträttshavare, till skillnad mot förvaltningen av älg och kronhjort, där myndigheter har ett större ansvar. Samverkan mellan intressenter med en roll i vildsvinsförvaltningen ska eftersträvas såväl när förvaltningsplaner tas fram som i den löpande förvaltningen.

Den regionala vildsvinsförvaltningen förväntas bidra till de nationella målen för vildsvinsförvaltningen som är:

RESULTATMÅL

1. År 2025 är antalet trafikolyckor med vildsvin inblandade färre än 3 000 per år.
2. År 2025 har kostnaderna för vildsvinens skador på jordbruksgrödor halverats och är mindre än 500 miljoner kronor per år.
3. År 2025 har insatserna för att reducera skador på enskilda och offentliga anläggningar såsom trädgårdar, idrottsanläggningar och kyrkogårdar, ökat.

ÅTGÄRDSMÅL

4. År 2025 är svenskt vildsvinskött i större utsträckning än 2019, en del av det kött som finns i handeln och som serveras i offentlig sektor.
5. År 2023 är samverkan mellan förvaltande aktörer etablerad och är ett naturligt arbetssätt.

SYFTET MED PLANEN

Syftet med en regional förvaltningsplan för vildsvin är att tydligt beskriva och tidsätta de regionala målsättningarna med vildsvinsförvaltningen och hur resultat som färre trafikolyckor och minskade kostnader för vildsvinens skador på jordbruksgrödor och anläggningar kan bli verklighet.

Förvaltningsplanen uttrycker en viljeinriktning och beskriver hur åtgärder regionalt och lokalt ger mer vildsvinskött på bordet, initierar samverkan mellan aktörer och bidrar till en hållbar och kontrollerad vildsvinspopulation.

ALLMÄNNA FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR VILDSVINSFÖRVALTNING

VEM ANSVARAR FÖR VAD?

I Sverige har vi flera myndigheter som är ansvariga för viltförvaltningen på olika nivåer. Naturvårdsverket är den nationella jakt- och viltmyndigheten som har det övergripande ansvaret för landets viltförvaltning. Naturvårdsverket beslutar om föreskrifter för bland annat jakt, inventering och ersättning för skador som orsakats av vilt. Det är Naturvårdsverket som har tagit fram den nationella förvaltningsplanen för vildsvin.

På regional nivå har länsstyrelsen flera olika uppdrag inom viltförvaltningen. Ett av länsstyrelsens främsta uppdrag inom viltförvaltningen är att verka för samverkan mellan olika intressenter. Viltförvaltningsdelegationen är en del av länsstyrelsen som har i uppdrag att bland annat besluta om övergripande riktlinjer för viltförvaltningen inom länet (se förordningen om viltförvaltningsdelegationer). För vissa viltarter har länsstyrelserna fått i uppdrag att ta fram förvaltningsplaner. Dessa förvaltningsplaner är vägledande. Markägare och jakträttsinnehavare kan använda dessa som en utgångspunkt för lokala förvaltningsstrategier och planer.

Markägaren har huvudansvaret för all förvaltning av sin fastighet. Markägaren kan arrendera ut jakten och lantbruket till andra parter, arrendatorerna blir då delaktiga i ansvaret för förvaltningen av fastigheten. Svensk jaktlagstiftning säger att markägare och jägare har ett gemensamt ansvar för viltförvaltningen. De lokala förvaltningsstrategierna och planerna bör därför tas fram i samverkan mellan markägare och jägare.

Det finns dock fler viktiga aktörer på lokal nivå än bara markägare och jägare. Kommuner är viktiga intressenter som ägare av mark och anläggningar. Kommuner kan även fungera som en företrädare för kommuninvånarna. Inom livsmedelskontrollen kan kommuner få en utökad roll genom lagändringar. Från och med 2022 kan detaljhandelsanläggningar ges möjlighet att ta emot och sälja vildsvinskött direkt till konsumenter.

LOKALT STYRD VILDSVINSFÖRVALTNING

Oavsett de nationella och regionala regelverk och planer som nu formuleras finns det en insikt om att det är åtgärder på lokal nivå som kommer att vara avgörande för om de nationella målen uppnås.

Eftersom vildsvinen rör sig över stora områden, kommer åtgärder som görs på en fastighet antagligen att påverka grannfastigheterna i mer eller mindre utsträckning. I den lokalt styrda vildsvinsförvaltningen är det därför viktigt att samarbeta över större områden. Planer och strategier för större områden bör innehålla överenskommelser om när och hur jakt och övriga förvaltningsåtgärder ska genomföras. De lokala förvaltningsplanerna och strategierna är avgörande för hur vildsvinsförvaltningen i praktiken kommer att lyckas.

Älgskötselområden, ÄSO, är en befintlig och funktionell bas för de lokala intressenternas samverkan. Den regionala och lokala vildsvinsförvaltningen kan utgå från den befintliga organisationen för älgförvaltning. Ett ÄSO är i dagsläget typiskt sett ett väl fungerande lokalt forum för att inventera, planera och genomföra åtgärder även med koppling till vildsvinsstammen.

LAGSTIFTNING

I Bilaga 3 *Vägledning till jaktlagstiftning* i den nationella förvaltningsplanen för vildsvin redogör Naturvårdsverket för den lagstiftning som är relevant. Den finns även som bilaga 4 i detta dokument.

JAKT

Vildsvinsstammen regleras i huvudsak genom jakt. Det är därför viktigt att anpassa jakten på ett sådant sätt så att stammen aktivt regleras och hålls på en rimlig och hanterbar nivå.

Anpassningen av jakten blir enklare om intressenterna gemensamt i ett större område kommer överens om målsättningar och genomför samarbete.

AVSKJUTNINGEN

Om avskjutningen av vildsvin planeras i förhållande till målbilden och sedan utförs i enlighet med planen utgör den det absolut viktigaste styrmedlet. Vilka djur som jakten bör riktas mot beror på vilken målsättning man har i området, samt vilken tid på året det är. Viktigt att tänka på är att etiken vid avskjutning av vildsvin är lika betydelsefull som för annat vilt.

Är målsättningen att sänka populationen bör avskjutningen inriktas på vuxna hondjur. Suggor med smågrisar är fredade under hela jaktåret och den vanligaste grinsningsperioden (tiden då kultingarna föds) är mellan januari och april. Därför bör vuxna suggor huvudsakligen jagas under hösten (september-december) då risken att de är kultingförande är som lägst.

Om målsättningen är att bibehålla alternativt öka vildsvinspopulationen i området bör minst 80 procent av den totala avskjutningen utgöras av årsungar.

JAKTMETODER, ALLMÄNT

Vildsvinen kan jagas på flera olika sätt som svarar mot olika behov. De vanligaste jaktmetoderna är åteljakt, jakt med lös hund eller vak- och smygjakt på åkermark.

Åteljakt bedrivs genom att man med foder lockar vildsvinen till en lämplig plats där man sedan kan bedriva jakt. Det finns flera sorters hjälpmedel som kan användas för att underlätta jakten, exempelvis timerstyrda spridare, belysning, kameror eller mörkerriktmedel.

Vid jakt med lös hund används oftast ställande eller kortdrivande hundar. Jakten är oftast mer effektiv om man är flera så att jakten kombineras med passkyttar. Jakten bedrivs genom att hunden släpps för att hitta var i landskapet vildsvinen har tagit daglega. I vissa fall väljer vildsvinet att stå kvar och i andra fall väljer vildsvinet att fly.

Vak- och smygjakt på åkermark brukar i vissa fall benämnas som skyddsjakt där syftet är att jaga och skrämma vildsvin från åkrar där de orsakar skada. Jakten bedrivs främst under de perioder då grödorna är mest begärliga exempelvis i samband med sådd eller i grödans mjölmognadsfas.

ÅTLING OCH UTFODRING

Åtling med små mängder foder är ett sätt att underlätta jakt efter vildsvin. Åtelplatser bör inte placeras nära fastighet- eller jaktmarksgräns eller trafikerade vägar.

Utfodring med större mängder foder kan öka vildsvinens reproduktion. Länsstyrelsen avråder utfodring av vildsvin.

Från och med den 1 oktober 2021 kan Länsstyrelsen i enskilda fall besluta om förbud mot eller villkor för utfodring av vildsvin, om det behövs för att förebygga trafikolyckor eller allvarliga skador på egendom. Beslutet ska avse ett begränsat område och vara tidsbegränsat.

VILDSVIN SOM LIVSMEDEL

Vildsvinskött ska i dagsläget lämnas till en vilthanteringsanläggning om det inte ska konsumeras av jägaren. En stor del av vildsvinsköttet konsumeras av jägarna själva. Jordbruksverket beräknade att ungefär 15 % av vildsvinsköttet når marknaden².

Konsumtionen av viltkött minskar i landet och enligt statistik från 2017 utgjorde viltköttet (där vildsvinskött ingår) cirka 4 % av landets köttkonsumtion³.

NATIONELLA LIVSMEDELSSTRATEGIN OCH REGIONALA HANDLINGSPLANEN – ÄT UPPSALA LÄN

Livsmedelsstrategin syftar bland annat till att mer vildsvinskött ska nå konsumenter. Det ska ske genom satsningar på marknadsföring, informationsspridning, stärkt kommunikation och samarbete i hela livsmedelskedjan. Insatserna kan även omfatta kunskapshöjande åtgärder med fokus på förädling av råvaran. Satsningarna riktar sig mot hela den potentiella marknaden och inkluderar måltidsupplevelser i hemmet, på restaurang och i den offentliga sektorn. Ät Uppsala län är en regional handlingsplan för att bidra till hållbar och konkurrenskraftig livsmedelsproduktion där vildsvin är en del av livsmedelssystemet. Åtgärder kopplade till livsmedelsstrategin och Ät Uppsala län bör därför vara en del av den regionala vildsvinsförvaltningen.

PROVTAGNING AV VILDSVINSKÖTT

Vildsvinskött ska provtas och analyseras för trikiner och cesium.

- **Trikiner**

Kontroll ska enligt lag utföras på kött från bland annat vildsvin. Trikiner är små parasitära maskar som kan infektera flera olika arter av däggdjur, främst rovdjur och allätare. En infektion orsakar sjukdomen trikinos. Det är en så kallad zoonos vilket innebär att sjukdomen kan smitta mellan djur och människa. Sjukdomen är ovanlig i Sverige men kan vid kraftig infektion ha dödlig utgång hos människan.

- **Cesium**

Analys av cesium ska göras på vildsvinskött från de områden i Västmanlands, Uppsala och Gävleborgs län som drabbades värst av radioaktivt nedfall efter Tjernobylyolyckan. Konsumtion av kött med hög cesiumhalt kan öka risken för att drabbas av cancer. På

² Jordbruksverkets rapport 2013:28, Från skog till krog – Vilka hinder motverkar mer vildsvinskött på marknaden?

³ Naturvårdsverkets hemsida: Svensk konsumtion av köttprodukter per person. <https://www.naturvardsverket.se/Sa-mar-miljon/Statistik-A-O/Kottprodukter-konsumtion-per-person/?visuallyDisabledSeries=e118b5102aea18d9>

Livsmedelsverkets hemsida finns rekommendationer angående cesiumhalt i livsmedel.⁴

Livsmedelsverket har på uppdrag av regeringen infört ett system för att subventionera provtagningen av trikiner och cesium.

DIREKTFÖRSÄLJNING AV VILDSVIN TILL KONSUMENTER OCH DETALJHANDELSANLÄGGNINGAR

Livsmedelsverket har föreslagit ny lagstiftning som om den förverkligas påverkar förutsättningarna för vildsvinsjakt och direktförsäljning av vildsvinskött till konsumenter och detaljhandel. Det nya regelverket beräknas som tidigast att träda i kraft 2022.

ARBETSSÄTT

Liksom i övrig viltförvaltning arbetar vi med det adaptiva arbetssättet som beskrivs i den nationella förvaltningsplanen. Det kan tillämpas nationellt, regionalt och lokalt.

Figur 1. Den adaptiva förvaltningsnunnan – ett arbetssätt för viltförvaltning som syftar till att åstadkomma förändring genom anpassning.

Man vet att det adaptiva arbetssättet har varit framgångsrikt när⁵

1. Intressegrupper har blivit engagerade och inblandade i alla delar av projektet.
2. Framsteg har gjorts i relation till aktuella mål.
3. Resultat från uppföljning och analys har använts för att påverka beslut.
4. Utfallet är i linje med gällande lagstiftning.

⁴ Livsmedelsverkets hemsida, <https://www.livsmedelsverket.se/livsmedel-och-innehall/oonskade-amnen/radioaktivitet-och-bestralning/radioaktivt-cesium-i-vildsvin-fragor-och-svar>

⁵ Om det adaptiva arbetssättet, SLU och Viltskadecenter, ISBN: 978-91-984193-9-9, Viltskadecenter 2018.

<https://www.viltskadecenter.se/pdfs/en-liten-skrift-om-adaptiv-forvaltning-vsc-enkelsidor.pdf>

KUNSKAP OM NULÄGET

PROBLEM OCH BEHOV

Kunskapsdelen av den adaptiva snurran handlar om att bestämma sig för vilken kunskap vi ska utgå ifrån och att sammanställa en nulägesanalys. Vilka är problemen i länet kopplat till vildsvin och vilka möjligheter ser vi?

PROVTAGNING OCH KOSTNADER

Kostnader för provtagning har varit hämmande för avskjutningen av vildsvin. I länets norra delar, där cesium-halterna ofta är höga, har kostsam provtagning påverkat förvaltningen negativt. Gratis analys av trikiner och cesium kommer att stimulera avskjutningen. Kostnaderna för provtagning för vilthanteringsanläggningar kvarstår. Både kostnader för analys av prover och veterinärbesiktningar är fortsatt höga då subventioneringarna endast gäller privatpersoner.

AVSÄTTNING FÖR KÖTT

Vildsvinskött är i grunden en resurs. Avsättning för vildsvinskött kan dock vara ett problem. Det behöver komma till stånd fler ställen där vildsvin kan lämnas in på ett enkelt sätt och köttet i slutändan blir tillgängligt för konsumenterna.

DESTRUKTION AV OTJÄNLIGT KÖTT

Det behövs även information och vägledning om destruktion av otjänligt kött (cesium).

EFTERFRÅGAN

Attraktionskraften för lokalt vildsvinskött behöver ökas. Det behöver säkerställas att inget kött av dålig kvalitet kommer ut på marknaden som kan ge råvaran dåligt rykte. Vildsvinsköttet kan lyftas fram som en lokalproducerad resurs som kommer från frilevande djur och behöver marknadsföras på lämpligt sätt.

VILTOLYCKOR

Det regionala engagemanget i NVR måste öka. Det behöver klargöras var det finns mest vildsvinsolyckor och var jakttrycket behöver ökas.

ALTERNATIVA JAKTMETODER – FÄLLOR

Information behövs om vilka olika möjligheter som finns och vilka regler som gäller. Se information i bilaga 4.

MÅLSÄTTNING FÖR VILDSVINSFÖRVALTNINGEN

REGIONALA ELLER LOKALA MÅL (SMART)

Oavsett om man arbetar med regionala mål eller lokala mål bör de vara sk SMARTA mål. Testa om målet är funktionellt genom att fråga dig om det är:

- Specifikt
- Mätbart
- Accepterat
- Relevant
- Tidsatt

Ett mål formuleras som ett framtida tillstånd, till exempel: Trafikolyckorna orsakade av vildsvin har halverats på väg 55 vid utgången av 2025.

MÅL FÖR SKADEMINSKNING

- År 2025 är antalet trafikolyckor med vildsvin inblandade färre än 400 per år.
- År 2025 har kostnaderna för vildsvinens skador på jordbruksgrödor halverats jämfört med läget 2021.
- År 2025 har insatserna för att reducera skador på enskilda och offentliga anläggningar såsom trädgårdar, idrottsanläggningar och kyrkogårdar, ökat

MÅL FÖR AVSKJUTNING

- År 2025 är antal skjutna vildsvin 14 000 varav:
 - Galtar 3850
 - Suggor 3850
 - Årsungar 6300

ANDRA MÅL FÖR REGIONAL ELLER LOKAL VILDSVINSFÖRVALTNING

Förvaltningen ska årligen till och med 2025 drivas så att:

- Afrikansk svinpest inte förekommit i länet.
- Alla vildsvin som skjuts i länet har testats för trikiner.
- Alla vildsvin som skjuts i norduppland ((Heby, Tierps och Älvkarleby kommuner) har testats för cesium.
- Avskjutningen av vildsvin, enligt viltdata.se, ligger på minst 14 000 (10 938) vildsvin varav
 - 27,5 % är handjur (31)
 - 27,5 % är hondjur (19)
 - 45 % årsungar (50)
- Samtliga fällda vildsvin i länet har rapporterats till viltdata.se/jaktrapport.se.
- Det finns fler anläggningar i länet där jägare kan lämna fällda vildsvin jämfört med 2021.

ÅTGÄRDSMÅL

- År 2025 är uppländskt vildsvinskött i större utsträckning än 2019, en del av det kött som finns i handeln och som serveras i offentlig sektor.
- År 2023 är samverkan mellan förvaltande aktörer etablerad och är ett naturligt arbetssätt.

ÅTGÄRDER FÖR ATT NÅ MÅLEN

SAMVERKAN OCH SAMARBETE

Ökad samverkan och samarbete på alla nivåer ska främjas i vildsvinsförvaltningen.

- Koordinera jakt i större utvidgade områden.
- Fokusera på det ni är överens om.
- Lyssna på varandra och använd öppna frågor som börjar med ”vad...”, ”hur...”, ”när...” ”berätta...”.
- Vad skulle det innebära för dig om vi:
 - Delar information om åtelplatser?
 - Hjälps åt att bemanna åtelplatser?
 - Hjälps åt att övervaka fält vid hög skaderisk?
 - Samverkar vid eftersök vid jakt, omhändertagande av fäلت vilt, lokaler, transporter till vilthanteringsanläggningar?
- Vilka kommunikationsvägar fungerar bäst för dig, hur informerar vi varandra enklast?
- Genomför enkät, eventuellt anonymt om det främjar att få ett bra kunskapsunderlag.

STIMULERA AVSÄTTNING AV KÖTT OCH ÖKA EFTERÅGAN PÅ KÖTT

För att stimulera tillkomsten av fler anläggningar som kan ta emot vildsvin från jägare ska Länsstyrelsen och övriga berörda intressenter informera och sprida kunskap om de möjligheter som finns till stöd och andra åtgärder inom exempelvis det sk vildsvinspaketet. Både åtgärder för att underlätta etableringen av företag liksom insatser för att driften och arbetet underlättas i möjligaste mån för befintliga anläggningar. Länsstyrelsen gör satsningar med medel som tillkommit inom livsmedelsstrategin och örönmärkts för vildsvinsprojekt. Länsstyrelsen planerar att starta ett samverkansprojekt kopplat till vildsvin med fokus på att öka efterfrågan av vildsvinskött. Projektet är i planeringsfas och inte beslutat ännu. Länsstyrelsen har enhetsövergripande samverkan i frågor kopplat till vildsvin.

EXEMPEL PÅ ÅTGÄRDER FÖR KOMMUNER

Vildsvin kan ställa till stora skador i tätbebyggda områden. Trädgårdar, idrottsplatser, kyrkogårdar, parker och andra grönområden riskerar att bli uppbökade. Människor kan uppleva obehag eller rädsla när de stöter på vildsvin på promenader, rid- och joggingturer.

Då det innebär risker att avlossa skott i tätbebyggda områden, så det är viktigt att problem förebyggs kontinuerligt med jakt i närområdet utanför tätorten.

En kommun bör ha eller bygga upp sin beredskap för att förebygga och hantera problem med vilt. Utse en ansvarig och bilda en arbetsgrupp för att hantera dessa frågor. Oftast behöver representanter från flera kommunala förvaltningar ingå i en sådan arbetsgrupp, till exempel från förvaltningar som ansvarar för fastigheter, parker, fritid, miljö och kommunikation.

Kommunen bör etablera kontakt med jakträttshavare i tätortsnära områden eftersom vildsvin rör sig över stora områden. Kommunen bör förbereda sig så att jägare kan anlitas vid akuta problem.

Kommunen bör se över möjligheten att främja eller möjliggöra jakt i kommunala reservat.

Polisen bör involveras eftersom den har ansvar vid trafikolyckor med vilt, vid fara för människa enligt §9 Jaktlagen, och polisen kan i vissa fall ge tillstånd för skottlossning i tätbebyggt område.

Länsstyrelsen kan ge råd och stöd samt i exceptionella fall ge tillstånd till jakt från motorfordon⁶.

Informera allmänheten på webben, se ett exempel från Degerfors kommun.⁷

EXEMPEL PÅ ÅTGÄRDER FÖR MARKÄGARE OCH JAKTRÄTTSHAVARE

SKRIFTLIGA JAKTRÄTTSAVTAL

Skriftliga avtal bidrar till tydlighet om vad som förväntas av jägaren respektive markägaren. Vilka förväntningar parterna har och vilka ramar som gäller för upplåtelsen. De skriftliga avtalen kan beskriva hur parterna ska agera om skador upptäcks, åtling och utfodring, målsättningar för viltförvaltningen, representation i skötselområdet eller andra punkter som anses viktiga för de ingående parterna.

Ta reda på vilka villkor som gäller om marken ingår i ett viltvårdsområde. Eventuellt behöver jaktupplåtelsen godkännas av viltvårdsområdet.

PLANERAT JAKTTRYCK

Vildsvinen är ett störningskänsligt och läraktigt viltslag. Genom att planera för när och med vilken metod jakten ska bedrivas så skapas förutsättningar för att i högre utsträckning nå målen om förekomst och skadenivåer.

Planerna för jakten kan gälla större områden genom exempelvis utformning av rekommendationer i ett skötselområde. Det kan handla om att bestämma när åteljakt kan intensifieras eller när det är mer lämpligt att jakten styrs till fält med begärliga och känsliga grödor.

⁶ Skydds jakt på myndighets initiativ enligt §7 Jaktlagen.

⁷ Vildsvin i tätbebyggt område - Degerfors kommun.

Bestäm om, när, var och hur ofta ett område ska ha gemensamma jakter. Bestäm även om några förberedande insatser ska göras inför dessa jakter, exempelvis en störningsfri period.

VILDSVINSHJÄLP

Svenska Jägareförbundet har en tjänst som heter Vildsvinshjälp, dit lantbrukare kan vända sig om de behöver hjälp med att jaga vildsvin på fält med växande gröda. På lokal nivå, till exempel i ett skötselområde, kan man inspireras av modellen och skapa en egen vildsvinshjälp. Exempelvis kan man göra en kontaktlista där intresserade personer kan skriva upp sig så att markägare eller jakträttshavare kan höra av sig vid behov.

JAKTKAMPANJER

Regionala och enskilda aktörer kan arrangera kampanjer och genom det bidra till att öka intresset för vildsvinsjakt och aktuella frågor både hos jägare och allmänheten. Kampanjer kan också bidra till att lyfta fram viktiga intressenter och organisationer med intressen i vildsvinsjakten och förvaltningen. Det kan exempelvis vara medlemsorganisationer, vilthanteringsanläggningar och eftersöksjägare. Ett exempel på jaktkampanj var Vildsvinsnatten som Svenska Jägareförbundet arrangerade sommaren 2020.

SAMMANFATTNING AV ÅTGÄRDER

- Underlätta jakt
 - Åtlar.
 - Tekniska hjälpmedel som belysning och mörkersikten.
 - Jaktförberedande utfodring vid jakt i större områden.
 - Kantzoner och brynmiljöer som skjutgator.

- Skrämsel/avledning
 - Ljud (skott, signalhorn, vindorgel).
 - Doft (vittring, sköljmedel eller hår på vimplar).
 - Hund (lös eller i band beroende på säsong).
 - Mänsklig närvaro (skrämman, ropa, jaga).
 - Avledande utfodring (ej bedriva åteljakt vid känsliga perioder).

- Stängsel
 - Elstängsel.
 - Gärdesgård.
 - Fårnät/RAS.

EXEMPEL PÅ ÅTGÄRDER I TRAFIKEN

Målet för skademinskning i trafiken innebär att insatser måste till för att hejda den ökande trenden av olyckor med vildsvin i länet. Under år 2020 inträffade 569 stycken olyckor med vildsvin i Uppsala län och målet för 2025 är satt till 400 olyckor. Förutom en ökad avskjutning av vildsvin regionalt och lokalt finns åtgärder i trafikarbetet som kan minska risken för olyckor.

Nationella viltolycksrådet (NVR) arbetar för att minska viltolyckorna. Arbetet sker i samverkan mellan de ingående organisationerna, bland andra Polisen, länsstyrelserna, Skogsstyrelsen, Trafikverket, LRF och jägarorganisationerna. I varje län finns ett regionalt råd. Inför genomförandet av åtgärder för att styra vildsvinens rörelser i landskapet är det viktigt att inte stänga inne vildsvin när man bygger viltstängsel. Länsstyrelsens arbete med Grön infrastruktur bör vara en del i planeringen för vilt.

Konkreta åtgärder som kan behandlas av det regionala Viltolycksrådet är till exempel röjning av vägkanter, skyltning och vägunderhåll.

VILTSTÄNGSEL

Vägar och järnvägar utgör både vandringshinder och dödsfällor för vilda djur. Längs utsatta vägsträckor kan stängsel förebygga trafikolyckor. Dessa behöver kombineras med säkra passager för att ge effekt.

PLANSKILDA VILTÖVERGÅNGAR

Genom att studera landskapets struktur och viltets rörelser kan lämpliga platser identifieras för att bygga broar eller tunnlar där viltet kan passera utan risk för olyckor. Både placering och utformning måste noga avpassas efter djurens beteende. I all samhällsplanering behöver den gröna infrastrukturen beaktas och viltövergångar vara en naturlig del i transportnätet.

VARNINGSSKYLTAR

Varningsskyltar för vilt placeras ut där risken för trafikolyckor med vilt är förhöjd. Skyltarna kan sitta permanent eller sättas upp vid tillfälligt förhöjd olycksrisk.

HASTIGHETSBEGRÄNSNINGAR

Lägre hastighet minskar antalet olyckor och gör att en eventuell kollision får mindre allvarliga följder. Varningsskyltar och hastighetsbegränsningar fungerar dock bara om vi uppmärksammar och respekterar dessa.

RÖRELSEDETEKTORER

Försök pågår med ”viltövergångsställen”. Vid öppningar i stängsel placeras rörelsedetektorer som upptäcker vilda djur i närheten. Detektorerna kopplas till system som varnar trafikanter för vilt vid vägen och uppmanar till sänkt hastighet.

PLANERA PLACERING AV ÅTLAR OCH GRÖDOVAL VID VÄGAR

I dialog med markägare och jakträtthavare kan man arbeta för att undvika utfodring eller åtling nära vägar och därigenom minska risken för problem. Likaså kan bönder genom att undvika odling av vissa särskilt begärliga grödor i anslutning till vägar minska risken för trafikolyckor med vilt.

ÖVERVAKNING

INVENTERING AV VILDSVIN

Till grund för en adaptiv förvaltning krävs någon form av regelbunden inventering av vildsvinspopulationens storlek och sammansättning. Det finns ingen officiellt fastställd metod för inventering idag. Att rapportera avskjutning till Jägareförbundets Viltdata är viktigt för att få fram tillförlitlig avskjutningsstatistik. Med hjälp av avskjutningsstatistik går det att följa stammens utveckling.

Naturvårdsverket har i den nationella förvaltningsplanen tagit på sig att ta fram metoder för inventering av vildsvinspopulationernas storlek och täthet samt även metoder för inventering av skador i jordbruket orsakade av vildsvin. Men för att kunna uppskatta stammens storlek och sammansättning bör den regionala och lokala vildsvinsförvaltningen, i väntan på Naturvårdsverket, komplettera med till exempel någon av de metoder som beskrivs nedan. Sträva efter att samverka lokalt, anpassa inventeringen till de egna förutsättningarna och kom överens om vilken metod som passar bäst.

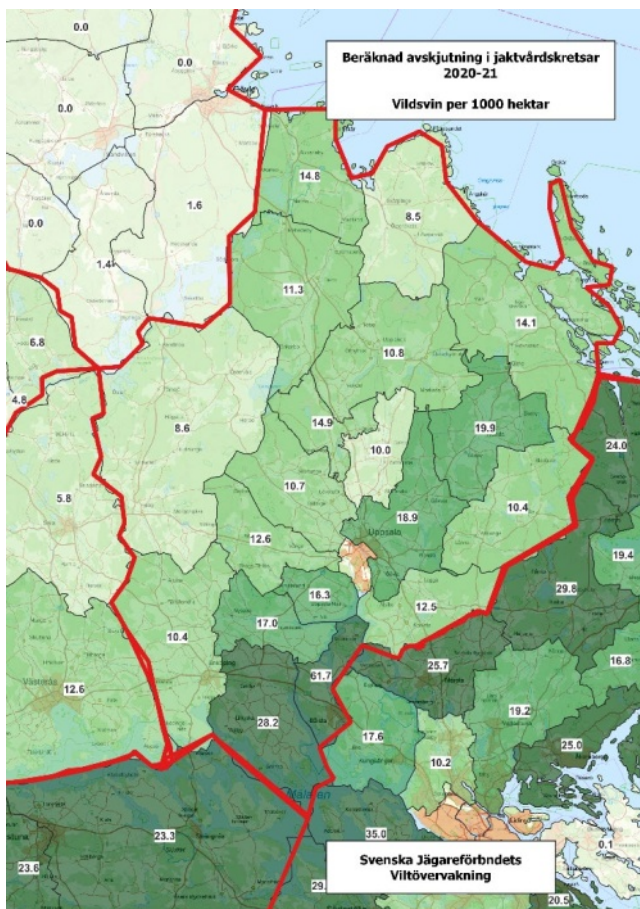
Efterhand kommer verktyg att tillföras för den regionala och lokala förvaltningen av vildsvin.

AVSKJUTNINGSTATISTIK

Det är möjligt att följa trender i populationens utveckling under en längre period om det finns tillförlitlig avskjutningsstatistik. För ett enskilt år räcker det dock inte att använda avskjutningsstatistiken som inventeringsunderlag eftersom den inte har en direkt koppling till vildsvinspopulationen. Därför behöver jägarna rapportera sin avskjutning till Svenska Jägareförbundets nationella databas Viltdata.

Figur 2. Utvecklingen av avskjutningen av vildsvin i Uppsala län. År 2020 beräknades avskjutningen till 10938 vildsvin i Uppsala län. Källa: Viltdata.se

Figur 3. Den geografiska fördelningen av antal skjutna vildsvin/1000 hektar samt var i länet det finns många vildsvin. Källa: Svenska Jägareförbundet.

Det finns inget lagkrav på att rapportera avskjutningen av vildsvin men länsstyrelsen och jägarorganisationerna uppmuntrar jägarna i länet att rapportera.

VILTKAMEROR

Eftersom vildsvinen är svårinventerade har inventeringsmetoder som tar hjälp av viltkameror börjat utvecklas. Det finns många fördelar med viltkameror jämfört med andra metoder, där en av de viktigaste är att de är lika effektiva under dygnets alla timmar, året om.

Det finns flera studier som pekar på möjligheten att använda jägarnas egna viltkameror för att samla in stora mängder data för flera arter på ett kostnadseffektivt sätt.^{8,9} Det finns en stor potential i att använda information från jägarnas viltkameror som sitter uppsatta vid åtlar eller foderplatser för att inventera vildsvin. För att den här inventeringsmetoden ska kunna

⁸ Pfeffer et al. (2017) "Pictures or pellets? Comparing camera trapping and dung counts as methods for estimating population densities of ungulates". Remote Sensing in Ecology and Conservation. <https://doi.org/10.1002/rse2.67>.

⁹ Steenweg et al. (2017) "Scaling-up camera traps: Monitoring the planet's biodiversity with networks of remote sensors." Frontiers in Ecology and the Environment 15.1: 26-34.

användas behöver en metod för att bearbeta informationen från jägarnas viltkameror utvecklas.¹⁰

- ✓ Läs om vilka regler som gäller för användning av viltkamera på Naturvårdsverkets webbplats.

SYSTEMATISK OBSERVATION

Observationer som görs regelbundet och på likartat sätt kan användas för att följa förändringar i vildsvinspopulationen över tid. Systematisk observation är en enkel metod som kan tillämpas i samband med någon annan aktivitet. Använd till exempel de årligen återkommande tillfällena när många jägare är ute i markerna till att även göra observationer av vildsvin. Använd älgjakten till att förutom älgobsen även göra vildsvinsobservationer. Är älgavskjutningen låg i området behöver ni hitta en annan tidpunkt, så att inte vildsvinsobsen går förlorad på grund av att älgjakten är för kort eller helt uteblir. Bjud in till samordnad jakt och räkning av vildsvin på bestämda datum i ditt område.

Vid den årliga spillningsinventeringen kan ni passa på att även räkna vildsvinsböck.

Använd flera olika mätningar och jämför förändringarna för att öka säkerheten i bedömningen. Räkna ut hur stor förändringen har varit för till exempel

- antal vildsvinsobservationer,
- skjutna vildsvin och
- viltolyckor med vildsvin.

Visar flera mätningar samma förändring har ni fått ett bra mått på vildsvinspopulationens förändring.

Det saknas ännu tillräcklig kunskap för att beräkna populationsstorlek utifrån observationer.

Försök har utförts med att mäta GPS-märkta vildsvins besöksfrekvens i ”buffertzoner” runt foderplatser. Utifrån dessa mätningar har sedan beräkningar gjorts. Till exempel behöver antal observationer inom en cirkel med radien 20 meter multipliceras med en siffra mellan 4,1–16,1 för att få ett rimligt mått på den verkliga populationen. Besöksfrekvensen varierade stort under året, med högst frekvens i november månad.¹¹

Under en treårsperiod gjordes försök i tre län med ”KlövviltsOBS”. Enligt samma modell som ÄlgOBS rapporterade jägarna in observationer av alla olika klövviltarter som gjordes vid jakttilfällena under hela älgjaktperioden. En utvärdering av försöket pågår. Troligen är det svårare att göra rättvisande uppskattningar av populationsstorlek utifrån observationer när det gäller flocklevande djur som vildsvin än vad som är fallet med älgar.

¹⁰ C. Söder (unpublished) “The potential of camera trapping involving local hunters as national-scale wildlife monitoring tool in Sweden”.

¹¹ ”Utvärdering av två inventeringsmetoder med hjälp av GPS-märkta vildsvin (”Sus scrofa”), Åkerman, K, Uppsala/Grimsö 2012. Finns att hämta på: <http://stud.epsilon.slu.se>

VILDSVINSBAROMETERN

Svenska Jägareförbundet bedömer kontinuerligt vildsvinsstammens storlek och utbredning, samt skador på grödor och antalet olyckor i trafiken. Barometern kan vara ett hjälpmedel för att bedöma om avskjutningen behöver justeras på grund av årsvariationer i reproduktionen.¹²

- ✓ Hämta aktuell information på [Jägareförbundets webbplats](#) och se förändringen.

INVENTERING AV SKADOR I JORDBRUKET ORSAKADE AV VILDSVIN

För en adaptiv förvaltning behövs metoder för att mäta och värdera skador i jordbruket så att tydliga mål kan sättas och följas upp.

Jordbruksverket har tagit fram statistik över skador orsakade av vilt för år 2014. Med hjälp av en enkätundersökning utförd av SCB beräknades skadorna för olika grödor, procentuellt och i mängd, för hela landet, länsvis och uppdelat på olika viltarter.¹³ Motsvarande undersökning gjordes under år 2020 och resultatet kommer att presenteras i juli 2021.¹⁴

Utifrån statistiken kan en uppskattning av skadornas storlek och utveckling på länsnivå göras.

Kostnadsberäkningar har också gjorts utifrån statistiken, SLU.¹⁵

Jordbruksverket gav år 2010 ut en rapport där man gjort kostnadsberäkningar för viltskador på några olika typgårdar i Södermanland.¹⁶ Rapporterna kan ge en fingervisning om hur stora kostnader som skadorna leder till och exempel på hur beräkningar kan göras.

På lokal nivå behöver man upprätta samarbete med att övervaka och dokumentera skador kontinuerligt. I ett sådant samarbete behöver både jägare och lantbrukare engageras. Dokumentation är viktig för att kunna följa upp mål och styra sin förvaltning. Sträva efter ett gemensamt arbetssätt i området så att uppgifter från flera håll kan sammanställas för utvärdering.

Att anlita en opartisk, utbildad besiktningsperson för kontroll av slumpvis utlagda inventeringsytor (likt ÄBIN) kan vara en lösning vid allvarliga skadeproblem (jämför med Vetlandamodellen).

INVENTERING AV TRAFIKOLYCKOR

Antalet trafikolyckor med vildsvin i länet har hittills ökat årligen. Enligt viltolycka.se var antalet olyckor år 2020 569 stycken. Det kan jämföras med år 2010 då antalet var 68 st.

¹² Jägareförbundets hemsida, <https://jagareforbundet.se/vilt/vildsvinsbarometern/>

¹³ [Jordbruksverkets officiella statistik - Jordbruksverket.se](#) JO16SM1502.

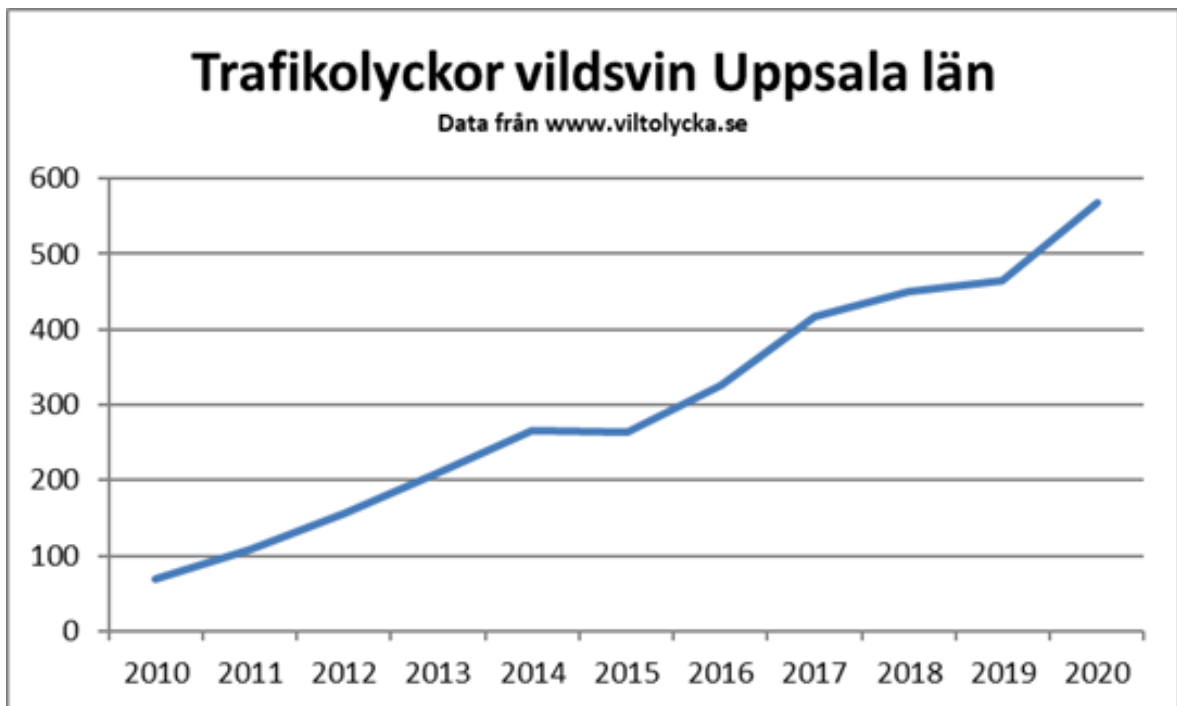
¹⁴ [Publiceringsplan - Jordbruksverket.se](#) JO0601 Viltskador i lantbruksgrödor 2020 Publiceringsdatum 2021-07-06.

¹⁵ Andersson, Hans and Gren, Ing-Marie and Pettersson, Torgny (2016). Wild boars and farming in Sweden. Uppsala: (NL, NJ) > Institutionen för ekonomi, Sveriges lantbruksuniversitet. Working paper series / Swedish University of Agricultural Sciences, Department of Economics ; 2016:10.

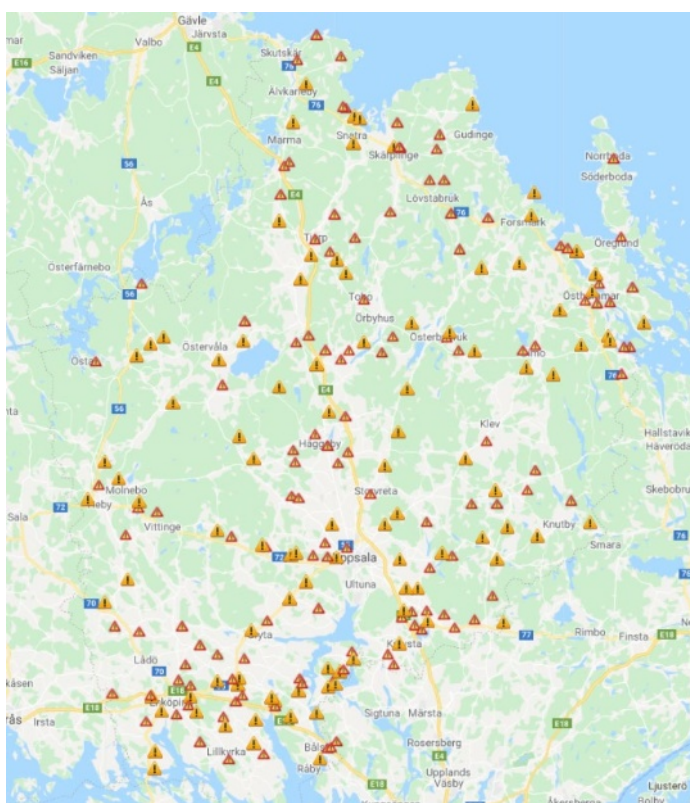
¹⁶ Swedish Board of Agriculture 2010. Vildsvin. Hur stora kostnader orsakar vildsvin inom jordbruket? Report 2010:26.

Målsättningen är att hejda utvecklingen och på sikt sänka antalet trafikolyckor med vildsvin i Uppsala län till 400 olyckor/år till år 2025.

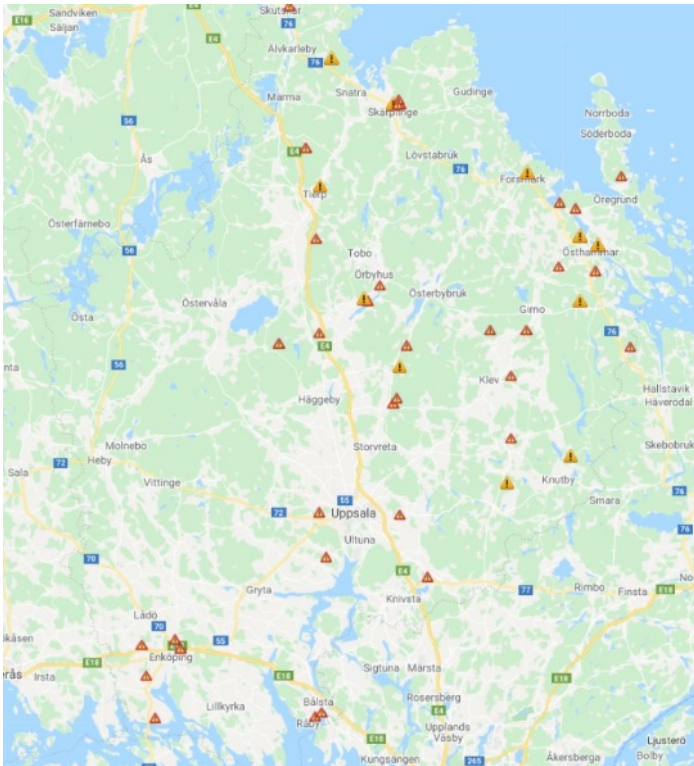
Uppgifter om viltolyckor och var de flesta olyckorna sker finns på www.viltolycka.se.

Figur 4. Utvecklingen av trafikolyckor med vildsvin i Uppsala län. Källa: viltolycka.se

Figur 5. Olyckor (569 st) med vildsvin i Uppsala län under år 2020.

Figur 6. Olyckor med vildsvin (68 st) i Uppsala län år 2010 – att jämföra med bilden ovan 10 år senare. Bilden visar var vildsvinen spred sig tidigt i länet.

UTVÄRDERING OCH UPPFÖLJNING AV MÅL OCH ÅTGÄRDER

Med start år 2025 kommer Länsstyrelsen minst vart tredje år att följa upp resultatmålen i förvaltningsplanen. Uppföljningen ska genomföras med lämpliga metoder och tillgänglig statistik för att i den mån det är möjligt, se förändringar över tid och därigenom avgöra hur målen uppfylls. Effekten av den nationella förvaltningsplanen kommer att utvärderas av Naturvårdsverket i sin helhet år 2026. För att möjliggöra uppföljningen av länsstyrelsens regionala mål, är det viktigt att markägare och jägare utifrån lokala förvaltningsstrategier/planer löpande redovisar såväl avskjutning som skadesituation.

NY KUNSKAP

Genom uppföljning och utvärdering skapar vi ny kunskap samtidigt som utvecklar eller tar till oss nya metoder för vildsvinsförvaltning. Det adaptiva arbetssättet innebär att vi för vidare erfarenheter och ny kunskap i arbetet med vildsvinsförvaltning kommande år. Det vi inte hann med i år kan vi tag i nästa eller kommande år! Räkna med att förvaltningsplanen, mål och åtgärder, kommer att behöva uppdateras årligen – åtminstone delvis.

LÄS MER

Andersson, Hans and Gren, Ing-Marie and Pettersson, Torgny (2016). Wild boars and farming in Sweden. Uppsala: (NL, NJ) > Institutionen för ekonomi, Sveriges lantbruksuniversitet. Working paper series / Swedish University of Agricultural Sciences, Department of Economics ; 2016:10

A Malmsten, U Magnusson, F Ruiz-Fons, D González-Barrio and A-M Dalin, 2018, A serological survey of pathogens in wild boar (*Sus scrofa*) in Sweden, *J Wildliffe diseases*, Apr;54(2):229-237.

Naturvårdsverket, Nationell förvaltningsplan för vildsvin, ISBN: 978-91-620-6921-6, <https://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-6926-1.pdf?pid=26428>

Om det adaptiva arbetssättet, SLU och Viltskadecenter, ISBN: 978-91-984193-9-9 © Viltskadecenter 2018. <https://www.viltskadecenter.se/pdfs/en-liten-skrift-om-adaptiv-forvaltning-vsc-enkelsidor.pdf>

Om vildsvin, Artfakta, <https://artfakta.se/artbestamning/taxon/sus-scrofa-scrofa-206041>

Sjukdomar hos vildsvin, Statens veterinärmedicinska anstalt, <https://www.sva.se/vilda-djur/vildsvin/sjukdomar-hos-vildsvin/>

Statistics Sweden 2016. Jordbrukets ekonomi. Available at http://www.scb.se/Statistik/_Publikationer/JO1901_2014A01J_BR_11_JO02BR1501.pdf (accessed June 4, 2016)

Swedish Board of Agriculture 2010. Vildsvin. Hur stora kostnader orsakar vildsvin inom jordbruket? Report 2010:26

Trafikverket, Triecol, Aktuell forskning kring åtgärder för att minska viltolyckor i trafiken. TRIEKOL | Applied Road and Rail Ecology, <https://www.triecol.se>.

BILAGA 1. SAMMANFATTNING AV LÄNSSTYRELSENS REKOMMENDATIONER FÖR VILDSVINSFÖRVALTNING

1. Vildsvin bör inte utfodras under normala förhållanden.
2. Endast oförädlade vegetabiliska råvaror får användas vid åtling för jakt.
3. Åtelplatser ska inte ligga i närheten av bebyggelse, jaktområdesgräns eller trafikerad väg.
4. Åtelplatser bör ligga minst 200 m från jaktområdesgräns.
5. Om skadeområdet är begränsat och särskilt skadekänsligt, bör möjligheten att inhägna det med stängsel övervägas. Elstängsel rekommenderas.
6. Jakt på kultingar i växande gröda kan förebygga skador. Öppna skjutgator runt åkrar kan förbättra möjligheten till effektiv skyddsjakt samt göra åkern mindre attraktiv för vildsvin.
7. Skyddsjakt eller skrämrelåtgärder bör sättas in omgående vid skador. Skrämrelåtgärder kan fungera exempelvis med gasolkanoner, plastsäckar eller dylikt, effekten är dock ofta kortvarig och metoderna behöver varieras.
8. Störning med hundar kan fungera som förebyggande åtgärd i vissa fall.
9. Fallfrukt, öppna komposter, soptunnor och andra potentiella födokällor bör omgående tas bort eller säkras vid vildsvinsproblem.
10. Andelen hondjur i avskjutningen bör ökas i områden med stora skador. Särskilt under hösten, då risken är minst att suggorna har diande kultingar, bör vildsvinsgylltor och suggor skjutas.
11. Skjutna vildsvin ska rapporteras i viltdata/jaktrapport omgående.
12. Jaktetiken ska hållas hög och det som skjuts ska tillvaratas som en resurs.

BILAGA 2. TILLÅTNA JAKTMEDEL VID JAKT EFTER VILDSVIN

VAPEN

Vid jakt efter vildsvin får kulvapen (klass 1) och hagelgevär (enpipiga) laddade med kulpatroner - brenneke eller slugs användas.

BELYSNING

Fast belysning som har satts upp i syfte att underlätta jakten får användas vid jakt efter vildsvin vid för ändamålet anordnade åtelplatser för vildsvin (åteljakt).

Vid jakt efter vildsvin får ficklampa eller annan liknande lampa användas när djuret ska avlivas i samband med jakt med ställande hund.

MÖRKERRIKTMEDEL

Elektronisk bildförstärkare, elektronisk bildomvandlare, värmekamera eller rörlig belysning får användas i nära anslutning till jaktvapnet vid jakt efter vildsvin.

Termiska sikten får dock endast användas vid jakt i öppen terräng eller vid åtelplatser.

FÅNGSTREDSKAP

Vildsvin får fångas och avlivas i fångstredskap som godkänts av Naturvårdsverket. Mer information i bilaga 4.

HUND

Hund som förföljer vildsvin får användas under tiden 1 augusti – 31 januari.

BILAGA 3. VÄGLEDNING OM JAKTLAGSTIFTNING (FRÅN NATIONELLA FÖRVALTNINGSPLANEN)

JAKTTIDER

Jakttider regleras i jaktlagstiftningen. Regeringen har beslutat att en översyn av jakttiderna ska göras vart sjätte år och en översyn påbörjades under år 2019.

Vildsvin (utom sugga som följs av randiga eller bruna små kultingar) får jagas under perioden 1 april-31 jan.

Årsunge av vildsvin får jagas hela året.

JAKTRÄTT OCH VILDSVIN

För att få bedriva jakt krävs jakträtt på den aktuella marken. Jakträtten är en del av äganderätten och fastighetsägaren har jakträtten på den mark som hör till fastigheten. Hela eller delar av jakträtten kan upplåtas genom avtal eller på annat sätt.

Med jakt i 2 § jaktlagen avses att fånga eller döda vilt och att i sådant syfte söka efter, spåra eller förfölja vilt.

Har fastighetsägaren arrenderat ut mark genom jordbruksarrende och förbehållit sig jakträtten, är denne skyldig att ersätta arrendatorn för eventuella förluster på grund av viltskador på arrendestället eller på arrendatorns egendom. Detta gäller dock inte om jordägaren visar att skadan inte kunnat förhindras trots rimliga ansträngningar från dennes sida (9 kap. 34 a § jordabalken). Det måste också ha funnits en rimlig möjlighet att förhindra eller begränsa skadorna.

I 4 § jaktlagen stadgas följande: ...*”I viltvården ingår att genom särskilda åtgärder sörja för att viltet får skydd och stöd och att anpassa jakten efter tillgången på vilt. För att åtgärderna utförs och anpassningen sker svarar markägaren och jakträttshavaren.”*

SKYDDSJAKT

Skyddsjakt på enskilds initiativ, enligt bilaga 4 till jaktförordningen, är jakt för att förebygga skador. Vildsvin som kommer in på gård, i en trädgård eller i en anläggning och där kan orsaka skada eller annan olägenhet får jagas. Likaså får vildsvin jagas för att förhindra skada eller annan olägenhet på mark med jordbruksgrödor eller som används till yrkesmässig trädgårdsodling om djuren orsakar skada på grödor och odling. Vid skyddsjakt på enskilds initiativ är det tillåtet att fälla sugga med smågrisar, som annars är fredade.

För att bedriva jakt med skjutvapen inom detaljplanerat område (stad/tätort) krävs skottlossningstillstånd av Polismyndigheten enligt 3 kap. 6 § ordningslagen (1993:1617).

ALLMÄN JAKT

Allmän jakt på vildsvin regleras i punkten 7 i bilaga 1 till jaktförordningen. Där framgår att vildsvin får jagas hela dygnet under tiden 1 april till 31 januari. Suggor med smågrisar är dock fredade hela året. Årsungar av vildsvin får jagas hela året.

JAKT MED HUND

Enligt 16 § jaktförordningen får hundar som förföljer vildsvin användas under tiden 1 augusti–31 januari och hundar som inte förföljer vildsvin under tiden 21 augusti till 28(29) februari. Under samma tid får hundar också användas för jaktträning.

SKYDDSJAKT PÅ MYNDIGHETS INITIATIV

Skyddsjakt på myndighets initiativ möjliggörs i 7 § jaktlagen och kan bli aktuell där allvarliga skador för enskilda och samhället uppstått och ingen eller otillräcklig aktiv jakt förekommer för att motverka risk för allvarliga skador. Detta kan ske ...*”om det på grund av ett viltbestånds storlek finns påtagliga risker för trafikolyckor eller allvarlig skada av vilt”*... Sådan jakt ska syfta till ... *”att förebygga eller minska dessa risker”*. Av 24 § jaktförordningen framgår att det är länsstyrelsen som får besluta om sådan skyddsjakt när det handlar om vildsvin.

Det finns olika situationer när detta kan bli aktuellt. En sådan är när avskjutningen är lägre än tillväxten och skadorna på jordbruket ökar till oacceptabla nivåer. Ett annat exempel är ökade trafikolyckor inom ett visst vägavsnitt som följd av för låg avskjutning av vildsvin i förhållande till stammens storlek och tillväxt.

Det finns en rad andra åtgärder att ta till innan denna typ av jakt behöver bli aktuell. I första hand gäller kontakter med den eller de markägare eller jakträttshavare vars avskjutning av olika skäl bedöms vara otillräcklig.

Hjälper inte den enskildes påpekanden och om länsstyrelsen delar bedömningen kan länsstyrelsen i första hand framhålla behovet av ökad avskjutning till samma nivå som på angränsande marker. Det kan då vara effektivt att samtidigt erinra om möjligheterna till skyddsjakt på myndighets initiativ eller upplysa om att detta övervägs. Lämpliga jägare kan vid behov utses att stå till länsstyrelsens förfogande. Det kan vara eftersöksjägare godkända av Nationella Viltolycksrådet, jägare som medverkat vid skyddsjakt på rovdjur efter myndighetsbeslut eller andra jägare med särskild kompetens. För att undvika onödiga konflikter är det viktigt att dessa personer förutom kunskap, även har lokal kännedom och allmänt förtroende.

När skyddsjakt på myndighets initiativ genomförs är det viktigt att den bedrivs så effektivt som möjligt, exempelvis kan jakt bedrivas från motordrivna fordon. Andra hjälpmedel är jaktorn när högvuxen gröda ska skyddas eftersom det från marken kan vara omöjligt att hitta rimlig träffyta på vildsvin som gömmer sig i majs eller andra högväxande grödor.

UTSÄTTNING AV VILT SAMT VILTHÄGN

Vildsvin får inte sättas ut i frihet i naturen, vilket framgår av 41 § jaktförordningen. Det är heller inte tillåtet att fanga och flytta vildsvin eller att släppa ut dem från vilthägn. Av 41 a § jaktförordningen framgår att vildsvin får hållas i hägn efter tillstånd av länsstyrelsen. Vidare ska hägn vara utformade och underhållas så att vildsvinen inte kan ta sig ut.

SKYLDIGHET ATT RAPPORTERA TRAFIKOLYCKA MED VILT

Enligt 26 § jaktlagen och 40 § jaktförordningen måste en sammanstötning mellan motorfordon och björn, varg, järv, lodjur, älg, kronhjort, dovhjort, rådjur, ren, utter, vildsvin, mufflonfår och örn, rapporteras till polisen även om djuret inte är synbarligen skadat. Platsen för sammanstötningen måste också markeras. Att inte anmäla en sammanstötning är straffbart och belagt med böter.

ÖVRIG LAGSTIFTNING OM FÖRVALTNING AV VILDSVIN

UTFODRING

En grundförutsättning för all utfodring är att kraven på fodersäkerhet efterlevs. Ett foder får inte ha negativ effekt på djurs hälsa, och eftersom vildsvinskött utgör livsmedel är det viktigt att risken för biologisk, kemisk och fysisk kontaminering är så låg som rimligen är möjligt. Fodret måste bland annat antingen ges i små mängder eller bytas ut ofta så att det inte hinner bli mögligt. Den som utfodrar vildsvinen är ansvarig för att fodret är säkert, och leverantören, som ska vara registrerad foderföretagare, är ansvarig för att leverera ett säkert foder. Enligt ovan nämnda lagstiftning får vildsvin utfodras med strikt vegetabiliska foder under förutsättning att grundkraven följs.

Utfodring med sådant material som har animaliska beståndsdelar och som kommer från anläggningar som hanterar livsmedel (t.ex. slakterier, mejerier, bagerier, konfektyrtillverkare, lager och butiker) får bara göras under vissa villkor och efter tillstånd från Jordbruksverket. För utfodring med sådant som är tillåtet att ge till tamgris så räcker det att den ansvarige är registrerad. Det grundläggande kravet på fodersäkerhet gäller alltid.

JÄGARENS EGNA DIREKTA LEVERANSER AV VILDSVIN

I artikel 14 förordningen (EG) 178/2002 stadgas att ”livsmedel skall inte släppas ut på marknaden om de inte är säkra”. Detta är fallet om de kan anses vara skadliga för hälsan eller otjänliga som människoföda. När det fastställs om ett livsmedel är skadligt för hälsan ska hänsyn bland annat tas till de tänkbara omedelbara och/eller kortsiktiga och/eller långsiktiga effekterna av livsmedlet, inte bara på den persons hälsa som konsumerar det utan även kommande generationers hälsa.

Kontroll av animaliska livsmedel styrs huvudsakligen av förordningen (EG) 854/2004, som lägger grunden för genomförande av köttbesiktning vid vilthanteringsanläggningar. Denna förordning kommer dels att ersättas med förordning 2017/625, dels med både delegerade och implementerande akter från EU-kommissionen. Innehållet i dessa nya akter är dock samma som i den nu gällande lagstiftningen.

I skälen till EU-kommissionens genomförandeförordning om trikiner anges att förordning (EG) nr 853/2004 inte ska tillämpas på frilevande vilt eller kött från frilevande vilt som levereras direkt till konsumenten eller till lokala detaljhandelsanläggningar som levererar direkt till konsumenter. Det bör därför vara medlemsstaternas ansvar att vidta nationella åtgärder för att minska riskerna för att trikainsmittat vildsvinskött når ut till konsumenten. Sverige har vid införandet av förordning 853/2004 (började gälla den 1 januari 2006) beslutat i nationella föreskrifter om livsmedelshygien att bestämmelserna i förordning (EG) nr 852/2004 och förordning (EG) nr 853/2004 ska tillämpas på jägares leveranser av små mängder av vilt och kött av vilt när det gäller björn, vildsvin och andra vilda djur som är mottagliga för trikinos. Detta innebär att alla fällda vildsvin som konsumeras utanför jägarens eget hushåll måste passera en vilthanteringsanläggning under Livsmedelsverkets kontroll och trikinkontrolleras vid anläggning. Det framgår av 29–30 §§ i Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2005:20). Regelverket kommer att förändras under 2022-25. Se Livsmedelsverkets hemsida för uppdaterad information.

ANIMALISKA BIPRODUKTER FRÅN JAKT

Biprodukter från slaktade djur, annat färskt kött än slaktkroppen och dess inälvor och blod från godkända vilthanteringsanläggningar som inte ska användas som livsmedel, är animaliska biprodukter. Dessa omfattas av en EU-lagstiftning som är direkt tillämplig och som reglerar hantering, användning och bortskaffande. Det är samma regler som gäller för motsvarande biprodukter från slakt av produktionsdjur som t.ex. nöt, gris och fjäderfä.

Materialet kan användas som foder till hundar eller pälsdjur, rötas eller användas för tekniskt bruk. Det kan också hämtas för vidare förbränning som avfall. Kravet är att mottagaren har de tillstånd som krävs för att ta emot materialet och att det är spårbart via handelsdokument och register. Till skillnad från animaliska biprodukter från slakterier får dock de från vilthanteringsanläggningar grävas ner, oavsett var i landet anläggningen finns. Nedgrävningen måste alltid göras i enlighet med EU-lagstiftningens krav och med beaktande av miljölagstiftningen, och kommunens anvisningar måste följas.

Slaktbiprodukter som uppstår vid jakt på vilda djur för eget eller jaktlagets bruk ("jägarens eget vilt") kan lämnas kvar i skogen i enlighet med gällande miljölagstiftning. Rör det sig om jakt av "frilevande vilt i hägn" måste biprodukterna dock grävas ner enligt samma krav som nämns ovan, eller sändas till destruktion.

BILAGA 4. GODKÄNDA FÅNGSTREDSKAP FÖR VILDSVIN

Det finns enbart godkända fångstredskap för att fånga vildsvin upp till årsunge, då risk annars finns att en fällfångad sugga kan skiljas från sina kultingar som blir kvar utanför.

Aktuell information samt tekniska beskrivningar om fångstredskapen finns på Naturvårdsverkets hemsida. I vissa fall saknas beskrivningar då fångstredskapet kan vara mönsterskyddat och inte avsett för egen tillverkning. Vid tillverkning ska säkerställas att fångstredskapet är väderbeständigt och märkt med typnummer.

Regler kring användande av fångstredskap framgår av Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd (NFS 2018:3) om användande av fångstredskap.

För fångst av vildsvin gäller bland annat:

- Fångstredskap som inte dödar får endast användas mellan den 1 augusti och den 15 april. Detta gäller inte vid myndigheters beslut om skydds jakt, vid skydds jakt enligt bilaga 4 till jaktförordningen (1987:905) eller vid jakt som sker med stöd av 31 och 32 §§ jaktförordningen (1987:905)
- Fångstredskap som inte dödar och som är avsett för fångst av däggdjur ska vittjas minst en gång per dygn. Ett vittjande ska alltid ske på morgonen.
- Vilt som har fångats i fångstredskap ska vid vittjningstillfället omedelbart avlivas eller återges friheten.

För fångstredskap avsett för vildsvin gäller dessutom följande.

- Fångstredskapet ska utrustas med larmanordning.
- Fångstredskapet får endast betas med oförädlad vegetabiliskt foder.
- Fångstredskapet ska ställas in så att ingångsöppningen som mest är 55
- cm hög.

LISTA PÅ FÅNGSTREDSKAP FRÅN NATURVÅRDSVERKETS HEMSIDA:

L112 Sinkabirum kombi räva, vildsvin, grävling, lo 417-1135-07
L114 Lotin enkel räva, grävling, vildsvin NV-02062-11, NV-04436-13
L115 Lotin dubbel räva, grävling, vildsvin NV-02063-11, NV-04437-13
L116 Söderberg vildsvin NV-11446-11
L117 Panthera Multitrap 7.5 m2 vildsvin NV-11464-11
L118 Panthera Multitrap 14 m2 vildsvin NV-01980-13
L119 Sinkabirum Modifierad vildsvin NV-06362-12
L120 Panthera Multitrap 30 m2 vildsvin NV-01982-13
L121 Panthera Enkel vildsvin NV-06345-12
L123 JP Bur vildsvin NV-08825-12

BESÖK **BÄVERNS GRÄND 17**
RING **010 - 223 30 00**
LÄS **LANSSTYRELSEN.SE/UPPSALA**
MEJLA **UPPSALA@LANSSTYRELSEN.SE**

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN